

Slovenski mladinski manifest o alkoholu

Leta 2017 je Mladinska zveza za alkoholno politiko (Slovenija) skupaj z Nacionalno koalicijo za nadzor tobaka in alkohola (Litva) začela s projektom "Naproti slovenskemu in litovskemu mladinskemu manifestu o alkoholu". Po dveh mednarodnih srečanjih, petih regionalnih posvetih v Sloveniji, petih regionalnih posvetih v Litvi ter spletnem glasovanju, s ponosom predstavljamo končni produkt projekta - Slovenski mladinski manifest o alkoholu.

A - Prekomerna in škodljiva uporaba alkohola je eden od štirih skupnih dejavnikov tveganja nenalezljivih bolezni in s tem pomembno prispeva k svetovnemu bremenu bolezni, kakor tudi socialnemu in ekonomskemu bremenu za družbo. Posledice škodljive uporabe alkohola in njihov prispevek k smrtnosti, številu bolezni in poškodb so večplastne. Alkohol povzroča škodo posamezniku, ki ga uživa, z vplivom na njegovo zdravje v obliki odvisnosti in zaradi alkohola nastalih bolezni ter poškodb, hkrati pa nevarna dejanja vinjenih posameznikov vplivajo na njihovo neposredno okolico. Te posledice se odražajo v nasilju (velikokrat tudi kot fizične zlorabe v družinah), vožnji pod vplivom alkohola in prometnih nesrečah, povzročitvi materialne in premoženjske škode na javnih in zasebnih prostorih. Te posledice še posebej občutijo predvsem mladi.

B – Javno dostopni podatki s strani Ministrstva za zdravje RS kažejo, da sta dve tretjini vseh povzročiteljev prometnih nesreč, ki so vozili pod vplivom alkohola, stari od 15 do 34 let.

C - Po pregledu poročila Svetovne zdravstvene organizacije (SZO) o alkoholu (2018) in publikacije NIJZ o alkoholni politiki (2016) z veliko zaskrbljenostjo opažamo, da je poraba alkohola v Sloveniji od leta 2011¹ do 2016 narasla za 1,1 litra čistega alkohola na osebo in da je dosegla zaskrbljujočo porabo 12,6 litrov čistega alkohola². V istem obdobju se je po poročilu SZO v evropski regiji poraba alkohola v povprečju zmanjšala za 1,4 litra in padla na 9,8 litrov čistega alkohola na osebo v letu 2016. Ni se nam potrebno ozreti prav daleč, da bi videli dober primer – Italija ima porabo čistega alkohola na osebo precej pod evropskim povprečjem, in sicer 7,5 litra v letu 2016.

¹ Triletna povprečja registrirane in neregistrirane porabe v letih 2009-2011 in 2015-2017.

² Po izračunih NIJZ je bila registrirana poraba čistega alkohola v Sloveniji v letu 2016 povprečno 10,5 litrov na prebivalca, upoštevajoč samo starejše od 15 let.

Slovenski mladinski manifest o alkoholu

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

Še bolj zaskrbljujoče pa je, da je izmed vseh mladih slovenskih porabnikov alkohola, starih od 15 do 19 let, kar 65,2% prekomernih epizodičnih pivcev, kar predstavlja 38,8% celotne populacije te starostne skupine v Sloveniji leta 2016.

D – Ker podatki, ki jih zbere SZO, izvirajo iz nacionalnih institucij, katerih rezultati temeljijo na samoocenjevanju prebivalstva o lastni porabi alkohola, teh podatkov ni mogoče šteti za popolnoma zanesljive in številke so lahko podcenjene. Težko je zbrati točne podatke o porabi alkohola, kar poročilo SZO, iz katerega so vzeti zgornji podatki, tudi priznava. Kljub temu pa jih javnozdravstveni strokovnjaki priznavajo za dobre pokazatelje trendov porabe alkohola, zato je velika verjetnost, da poraba v Sloveniji narašča.

E – Zdravstvene posledice uživanja alkohola pri mladih so ogromne. Raziskava, ki so jo leta 2006 izvedli Hingson, Heren in Winter je pokazala, da je starost ob začetku uživanja alkohola neposredno povezana z odvisnostjo od alkohola – ljudje, ki začnejo uživati alkohol v mlajših letih, so v večji nevarnosti, da bodo imeli težave z alkoholom pozneje v življenju. Zato je potrebno poudariti potrebo po zakasnitvi uživanja alkohola s pomočjo različnih sredstev (kot so, vendar ne omejena na, presejanje in svetovanje mladostnikom glede uživanja alkohola, zagotavljanje preverjanja starosti preko osebnih dokumentov, zagotavljanje, da alkohol ni široko dostopen ter poceni ipd.). To kaže, da je nujno pripraviti, sprejeti, izvajati in spremljati učinkovite, vključujoče in celovite alkoholne politike.

F - Letni zdravstveni stroški v Sloveniji, povezani z uživanjem alkohola, so v povprečju ocenjeni na 153 milijonov evrov. Ocena drugih stroškov, nastalih zaradi uživanja alkohola, med katere med drugim spadajo prometne nesreče, kazniva dejanja, nasilje v družini in kraje, v povprečju znaša 234 milijonov evrov letno.

G - Letni prihodki od trošarin na alkohol in alkoholne pijače pa znašajo le okrog 90 milijonov evrov letno, kar pomeni, da stroški nastali s strani uživanja alkohola močno presegajo prihodke pridobljene z obdavčitvami alkoholnih pijač.

H - Dejstvo, da Slovenija zaostaja za ostalimi evropskimi državami na področju uvajanja učinkovitih ukrepov alkoholne politike, je zaskrbljujoče. Rezultati mladinskih posvetov in sam projekt so v skladu z raziskavo, izvedeno s strani NIJZ, ki je pokazala, da splošna populacija močno podpira uvajanje ukrepov za omejevanje uživanja alkohola. Ti ukrepi so sledeči: licenciranje alkohola (79%), najmanjša dovoljena cena na enoto alkohola (62%) in prepoved oglaševanja alkoholnih pijač (57%). APYN in pridružene slovenske članske organizacije potrjujejo, da je ukrepanje nujno in potrebno.

Kot aktivni zagovornik učinkovite alkoholne politike Mladinska zveza za alkoholno politiko (Zveza APYN) verjame, da bi vse evropske države morale narediti vse v njihovi moči, da preprečijo in zmanjšajo z alkoholom povzročeno škodo ter poziva vlade k sprejemu ukrepov, ki bodo v skladu s smernicami SZO za najučinkovitejše ukrepe v alkoholni politiki.

Zveza APYN meni, da je za učinkovito implementacijo novih zakonodajnih ukrepov ključen dialog s civilno družbo. Poleg tega spodbuja vse deležnike, da vključijo mlade in mladinske organizacije v strukturiran dialog, ki lahko pomagajo vladne direktive prevesti v jezik, ki je mladim bolj razumljiv.

Zveza APYN poziva Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije, da vzpostavi skupne ukrepe in sodelovanje z drugimi vladnimi sektorji, z namenom sprejema in izvršitve sledečih sprememb v državni zakonodaji:

Na področju zakonodaje

- Poostri je potrebno nadzor za dosledno izvajanje veljavne zakonodaje (prepoved prodaje alkohola mladoletnim in vinjenim).

Na področju trošarin in davkov

- Uvede se minimalna cena za merico alkohola ("minimum unit pricing"). S tem se lažje prepreči, da bi bile brezalkoholne pijače dražje od alkoholnih.
- Potrebno je dvigniti trošarine na vse alkoholne pijače, vključno z vinom.
- Del zbranih trošarin (dajatev prodajalcev alkohola državi) se deloma nameni izvajanju učinkovitih preventivnih programov (lahko tudi preko ločenega, a tem dajatvam podobnega sistema - Alkoholni evro) in deloma za zagotavljanje zdravljenja in pomoči ljudem, ki trpijo zaradi bolezni, povzročene zaradi alkohola.

Na področju omejitve oglaševanja

- Potrebno je postopoma omejiti in nato prepovedati oglaševanje alkoholnih pijač ter alkoholne industrije preko sponzoriranja in v vseh medijih (vključno z družbenimi omrežji; prepoved je lahko dosežena do leta 2026). Za uspešno omejitev in kasnejše prepoved oglaševanja, bi morali sprejeti sledeče ukrepe: zmanjšati sponzoriranje v športnih panogah in financiranje kulturnih prireditev (kot so koncerti), omejiti oglaševanje na televiziji in preko spleta, ves čas pa je potrebno nameniti posebno pozornost omejevanju vrsti oglaševanja, ki je posebej pomembna mladim.

Na področju preventive

- Uvesti je potrebno sistemsko izobraževanje na področju substanc, ki povzročajo odvisnosti (financirano s strani alkoholnega evra). Izobraževanje bi bilo del rednega šolstva (vsaj 12 šolskih ur letno/razred), za izvajanje pa bi bilo zadolženo specializirano osebje znotraj šole. Vsebine bi morale biti prilagojene posamezni starostni skupini ter lokalnemu okolju, izvajale pa bi se redne obvezne intervizije in revizije izvajalcev.
- Izboljšati je potrebno sisteme socialnega in zdravstvenega varstva (vesti celostni nacionalni program za preventivo s posebnimi programi za rizične skupine prebivalstva, dodatnimi izobraževalnimi programi za zdravstvene delavce in bolj učinkovitimi presejalnimi programi; omogočiti večjo dostopnost psihosocialne pomoči).

Na področju prometne varnosti

- Sprejeti je treba višje kazni za vožnjo pod vplivom alkohola ter poostri nadzor na cestah za odkrivanje vinjenih voznikov (nekaj konkretnih predlogov mladih: kazni sorazmerne s plačo ali premoženjem, odvzem vozniškega izpita in doživljenjska prepoved ponovnega opravljanja izpita, sistem nagrajevanja za nevinjene voznike - npr. bonus točke, ki se jih lahko uveljavlja ob sklenitvi zavarovanja avtomobila).
- Dovoljeno vsebnost alkohola v krvi za voznike je potrebno zmanjšati z 0,25‰ na 0,0‰.
- Postopno je potrebno uvesti alkoholne ključavnice za vse avtomobile, začeli pa bi pri tistih voznikih, ki so že bili kaznovani zaradi alkohola.
- Vzpostaviti je potrebno sistem alternativnega prevoza, da vinjena oseba ne sede za volan (nekaj konkretnih predlogov mladih: v mestih se uvede redne nočne avtobuse, možnost subvencioniranega ali brezplačnega javnega prevoza domov; uvedba kuponov za taxi, ki so dostopni v barih in lokalih, za varno pot domov). Del trošarin bi se namenil za omogočanje alternativnih oblik prevoza, kot prispevek za socialno odgovornost.

Na področju embaliranja izdelkov

- Vse alkoholne pijače bi morale imeti deklaracije z vsemi sestavinami in prehransko tabelo z energijskimi vrednostmi. Deklaracije bi morale zajemati minimalno 1/3 embalaže.
- Vse alkoholne pijače bi morale imeti slikovna opozorila glede nosečnosti in pitja.

Na področju omejitve prodaje in dostopnosti

- Uvesti je potrebno licence za prodajo alkohola. Licenca je plačljiva in potrebno jo je podaljšati vsako leto. Z uvedbo licenc bi država nadzorovala geografsko razpršenost prodajaln alkohola in s tem zmanjšala njegovo dostopnost. Vsi zaposleni v barih, trgovinah ali pri drugih ponudnikih, ki strežejo ali prodajajo alkohol, bi se morali udeležiti treninga za kvalitetno implementacijo alkoholnih politik.
- Prepovedati je treba prodajo alkohola na bencinskih črpalkah, ob avtocestah pa tudi v barih, ki se nahajajo ob črpalkah.
- Vsi prehranski izdelki, ki vsebujejo alkohol, bi morali biti ustrezno označeni, zanje pa bi morala veljati enaka zakonsko določena starost za nakup, kot je za alkoholne pijače.

Slovenski mladinski manifest o alkoholu je dostopen tudi na spletni strani www.apyn.org.